

היום נלמד בעזרת ה'

עבודה זרה דף ל

תנו רבנן יין מבושל: יין מבושל ומשקה 'אלונתית' של גויים, אסורים בשתייה משום יין נסך. (למרות שהיין עכשיו מבושל, הגוי ניסך אותו קודם לכן). אבל משקה אלונתית מוכן שהגוי קנה אותו מיהודי, מותר לקחת אותו מהגוי, כי אין דרך הגויים לנסך יין מבושל.

ואיזו היא אלונתית? כדתניא גבי שבת: הגמרא מבארת מה זה 'אלונתית'.

מותר לעשות בשבת משקה 'אנומלין' (= יין, דבש, ופלפלים), לפי שהוא משקה לצמאים. ואסור לעשות משקה 'אלונתית' (= יין ישן, מים צלולים, ואפרסמון) לפי שהוא עשוי להצטנן לאחר שרוחצים בבית המרחץ. והוא דומה לרפואה, ואסור לעשות רפואה בשבת.

רבה ורב יוסף: אמרו שניהם - יין מזוג (= מעורבב עם מים), אין בו משום 'גילוי' כלומר אין חשש שנחש שתה ממנו והטיל בו ארס. יין מבושל אין בו משום 'ניסוך', כי גוי לא מנסך אותו.

איבעיא להו יין מבושל יש בו משום גילוי או אין בו משום גילוי?

רבי ינאי בר ישמעאל חלש: נעשה חולה. הלכו לבקרו ר' ישמעאל בן זירוד ורבנן. הם ישבו שם והסתפקו בשאלה הזו.

אמרו ליה נסמוך? וכו': שאלו החכמים את רבי ינאי בר ישמעאל האם לסמוך על ההוראה הזו? הראה להם סימן בידו כאומר 'עלי ועל צוארי אתם יכולים לסמוך על כך'.

שמואל ואבלט: שמואל וגוי בשם 'אבלט' ישבו והגישו לפניהם יין מבושל. משך אבלט את ידו אחורה שלא לגעת ביין כדי ששמואל יוכל לשתות אותו. אמר לו שמואל הרי אמרו יין מבושל אין בו משום יין נסך.

אמתיה דרבי חייא: שפחתו של רבי חייא קרה לה מקרה של יין מבושל שהיה מגולה, היא הלכה לשאול את רבי חייא מה דין היין. והוא אמר לה הרי אמרו יין מבושל אין בו משום גילוי.

שמעיה דרב אדא בר אהבה: לשמש של רב אדא בר אהבה היה מעשה של יין מזוג מגולה, והורה לו רב אדא שביין מזוג אין בעיה של גילוי, כי נחש לא שותה ממנו.

אמר רב פפא: אמר כל כך רב פפא שכל זה דוקא ביין מזוג היטב, אבל אם הוא 'מזוג ולא מזוג' כלומר יש בו רק מעט מים, הנחש כן שותה ממנו.

קושיא: ו'מזוג ולא מזוג' מי שתי? האם נחש שותה מיין כזה? והרי רבה בר רב הונא שט בספינה ולקח איתו יין. הוא ראה נחש שוחה במים ובא לקראת הספינה כדי לשתות מהיין. הוא אמר לשמש שלו 'תסמא את העיניים של הנחש' כלומר תגרום לו שלא ירצה לשתות את היין. לקח השמש מעט מים וזרק לתוך היין, והנחש חזר לאחוריו.

תירוץ: אחייא מסר נפשיה, אמזיגא לא מסר נפשיה: על יין חי (= לא מזוג) הנחש מוסר את נפשו לשתות ממנו אפילו ליד אנשים, אבל על יין קצת מזוג הוא לא ימסור נפשו ליד אנשים, אך יבוא בשקט וישתה ממנו. (ורק יין מזוג היטב הוא לא שותה כלל).

קושיא: ואמזיגא לא מסר נפשיה? האם על יין מעט מזוג הוא לא מוסר נפשו? והרי רבי ינאי היה במקום שנקרא 'בי עכבורי', ויש אומרים שהיה זה בר הדיא. ישבו ושתו שם יין [רבינו חננאל לא גורס 'מזוג'], ונשאר להם מעט יין בכלי, והם קשרו בגד על פי הכלי. ראה רבי ינאי נחש שלוקח מים בפיו ומכניס לתוך הכלי, עד שהתמלא הכלי במים, והיין עלה למעלה לבגד שעל פי הכלי, ואז הנחש שתה מהיין.

תירוץ: אמרי דמזוג איהו שתי, דמזיגי אחריני לא שתי: אם הנחש מזג בעצמו את היין הוא שותה ממנו, אבל אם אחרים מזגו אותו הוא לא שותה.

אמר רב אשי ואיתימא רב משרשיא - פירוקא לסכנתא? האם נסמוך על כל התירוצים הללו לדבר שיש בו סכנה? אלא בודאי אין הבדל מי מזג את היין, וגם אין הבדל האם היין מזוג היטב. בכל מקרה יש לחשוש שנחש שתה ממנו.

אמר רבא הלכתא וכו'.

שמעיה דרב חלקיה בר טובי: השמש שלו ישן ליד כלי שיש בו מים, הוא בא לשאול את רב חלקיה בר טובי האם יש בזה חשש של מים מגולים או לא? ענה לו - הנחשים מפחדים מאדם שישן ליד המים והם לא שותים מהם. וכל זה דוקא ביום אבל בלילה הם לא מפחדים.

ולא היא! הגמרא דוחה את הדברים. בכל מקרה לא אומרים ש'אימת ישן עליהן'.

רב לא שתי מבי ארמאה: רב לא היה שותה מים מבית של גוי, כי הם לא זהירים ב'גילוי' של מים ויש לחשוש שנחש שותה מהם. אבל היה שותה מים בבית של אלמנה, אפילו שהיא לא בקיאה בהלכות גילוי, כי היא ממשיכה את ההרגלים שנהגה בחיי בעלה, ובעלה בודאי נזהר בגילוי.

שמואל לא שתי: אבל שמואל לא שותה מים מאלמנה, כי אין לה כבר את 'אימת בעלה' והיא לא מקפידה לכסות מים. אבל כן שותה מים מגוי, כי למרות שהם לא מקפידים על דיני גילוי אבל הם מקפידים על נקיון ומכסים את המים כדי שלא יתלכלכו.

איכא דאמרי: רב לא שותה מים מבית של גוי אבל שותה מבית של אלמנה (כנ"ל), ואילו שמואל לא שותה לא מגוי ולא מאלמנה.

א"ר יהושע בן לוי: יש שלוש סוגי יינות שאין בהן משום גילוי. ואלו הן - חד, מר, מתוק.

חד - טילא חריפא דמצרי זיקי: יין חריף מאד, שמבקע את דפנות הכלי העשוי מעור שהוא מונח בתוכו. **מר - ירנקה:** יין רע ומר. **מתוק - חוליא:** יין מענבים שהומתקו מהשמש. שלושת היינות הללו הם יינות לא טובים.

רב חמא מתני לעילויא: רב חמא אמר ששלושת היינות הללו הם יינות משובחים. ובכל אופן הנחש לא שותה אותם.

א"ר שמעון בן לקיש: יין 'קרינא' אין בו משום גילוי. וביאר רבי אבהו שהוא יין מתוק שמגיע ממדינת אסיא. ואמר רבא שבמדינת אסיא יש ביין הזה משום גילוי, בגלל ששם זהו 'חמר מדינה' (= יין המדינה) והנחשים רגילים בו.

אמר רבא האי חמרא דאקרים: יין שהתחיל להחמיץ, עד שלוש ימים יש בו משום גילוי ומשום יין נסך, כי הוא עדיין יין. אבל מכאן ואילך אין בו משום גילוי ואין בו משום יין נסך. אמנם נהרדעי סוברים שאפילו אחרי שלושה ימים חוששים בו לגילוי כי לפעמים קורה שהנחש שותה גם מיין כזה.

ת"ר יין תוסס: מיץ שנסחט מהענבים והתחיל לתסוס, אין בו משום גילוי. וכמה תסיסותו? ג' ימים.

השחלים: שחליים גרוסים מעורבבים ביין או במים, אין בהם משום גילוי. ובני גולה נהגו בהן איסור. וכל זה דוקא כשאין במשקה הזה חומץ, אבל אם יש בו חומץ, החומץ כאילו 'נלחם' בפיה של הנחשים והם לא שותים אותו.

כותח הבבלי - סוג של מאכל.

אמר רב מנשי אי אית ביה נקורי חיישינן: אם יש בו סימן של נשיכת נחש, חוששים לכך ולא אוכלים אותו.

אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל מי טיף טיף: חבית שנוטפת טיפות לתוך כלי מתחתיה, אין חשש שנחש שתה מהכלי כי הוא בורח מהקול של הטיפות. ואמר רב אשי דוקא 'דעביד טיף להדי טיף' כלומר שהטיפות תכופות כל הזמן ואז הנחש שומע ובורח.

אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל פי תאנה: כשתולשים תאנה נעשה לה פתח קטן במקום של העוקץ. ואין חשש שהנחש הכניס שם ארס. הגמרא מבארת ששמואל סובר כמו התנא רבי אליעזר.

*

אמר רב ספרא ... שלשה מיני ארס הן: שלושה סוגים של ארס נחשים. 'נחש בחור' הארס שלו שוקע לתחתית המשקה. 'נחש בינוני' הארס שלו מפעפע באמצע המשקה. ו'נחש זקן' הארס שלו צף למעלה.

קושיא: למימרא דכמה דקשיש כחוש חיליה: משמע שכל שהנחש מזקין נחלש כוחו. וקשה מהבריייתא האומרת שנחש ככל שהוא מזקין גבורה מתווספת בו!

תירוצו: **כח אוסופי הוא דקא מוסיף, זיהריה קליש**: הוא מוסיף כח אבל הארס שלו נחלש.

שאלה: **'של בחור שוקע' למאי הלכתא? תשובה**: **דתניא חבית שנתגלה וכו'**: לא ישתה העשירי מחשש שמא הארס שקע למטה. ואכן כך היה מעשה. ואמר על כך רבי ירמיה שזהו המקרה של ארס שוקע.

וכן אבטיח שנתגלתה: מכיון שהאבטיח רך, הארס שוקע בתוכו.

[רש"י מסכם שאף אחד לא ישתה מחבית של יין מגולה. הראשון, מחשש שהארס צף. האנשים שאחריו, מחשש שהארס מפעפע באמצע. והאחרון, מחשש שהארס שקע למטה].

ת"ר מים שנתגלו, הרי זה לא ישפכם ברשות הרבים: מחשש שיש בהם ארס, וידרוך עליהם אדם יחף שיש פצע ברגלו והארס יכנס לגופו. ולכן גם לא ישפוך אותם בבית כדי להשכיב את העפר על הקרקע. וכן לא יגבל בהם את הטיט כדי שלא יכנס הארס לידי.

אחרים אומרים - מקום שיש סירטא אסור אין סירטא מותר: דוקא פניו ידיו ורגליו לא ירחץ בהם, כי במקומות אלו יש סריטות בגוף והארס יכנס לגוף. אבל במקומות אחרים בגוף שאין בהם סריטות, מותר. עד כאן הבריייתא.

קושיא: **אחרים היינו תנא קמא!** כי הרי גם תנא קמא אסר דוקא פניו ידיו ורגליו. תירוצו: **איכא בינייהו גב היד וגב הרגל ורומני דאפי**: אחרים אוסרים דוקא בכפות הידיים והרגליים שיש בהם סדקים, וכן באזור הפנים של האוזן והאף. אבל הם מתירים לשטוף את גב היד וגב הרגל ואת הלחיים. ואילו תנא קמא אוסר גם את המקומות הללו.

*

אמר מר - לא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו.

קושיא: **והתניא - אבל משקהו לבהמת עצמו!** תירוצו: **כי תניא ההיא לשונרא**: בכרייתא מדובר בחתול שהארס לא מזיק לו (שהרי חתול אוכל נחשים). קושיא: **אי הכי דחבריה נמי**: אם כך מדוע אסור לו להשקות חתול של חבירו? תירוצו:

דחבריה כחיש: החתול של חברו ייחלש מהארס. קושיא: **דידיה נמי כחיש:** גם החתול שלו ייחלש! תירוצ: **הדר בריא:** הוא יחזור אחר כך ויהיה בריא. קושיא: **דחבריה נמי הדר בריא:** גם של חברו יחזור ויבריא! תירוצ: **זימנין דבעי לזבונא ומפסיד ליה מיניה:** יתכן וחברו ירצה בדיוק אז למכור את החתול, ומכיון שהוא יהיה חלוש הוא יפסיד כסף.